

**Europese Commissie tegen
Racisme en Onverdraagzaamheid**

**Derde rapport over
België**

Goedgekeurd op 27 juni 2003

Straatsburg, 27 januari 2004

Voor verdere informatie over het werk van de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid (ECRI) en over de andere activiteiten van de Raad van Europa op dit gebied kunt u contact opnemen met :

Het Secretariaat van de ECRI : Secretariat de l'ECRI
Direction Générale des Droits de l'Homme - DG II
Conseil de l'Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int

Bezoek onze website : www.coe.int/ecri

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	5
ALGEMENE SAMENVATTING	6
I. OPVOLGING VAN HET TWEEDE RAPPORT VAN DE ECRI	7
INTERNATIONALE WETTELIJKE INSTRUMENTEN	7
GRONDWETTELIJKE BEPALINGEN EN ANDERE BODEMVOORZIENINGEN.....	8
STRAFRECHTELIJKE BEPALINGEN	8
CIVIEL- EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BEPALINGEN.....	9
GESPECIALISEERDE ORGANEN EN ANDERE INSTELLINGEN.....	10
ONTVANGST EN STATUUT VAN DE ALLOCHTONEN.....	11
VERTEGENWOORDIGING VAN DE MOSLIMGEMEENSCHAP	15
DE SITUATIE IN HET LAND VOLGEN	16
MEDIA	17
GEDRAG VAN DE ORDEHANDHAVERS	17
II. NIEUWE ONTWIKKELINGEN	19
WEERSLAG VAN DE INTERNATIONALE ACTUALITEIT OP HET ANTISEMITISME EN DE ISLAMOFOBIE IN BELGIË	19
III. BIJZONDERE KWESTIES	21
GELIJKHEID VAN KANSEN EN NIET-DISCRIMINATIE IN DE TEWERKSTELLING.....	21
HET UITBUITEN VAN RACISME EN XENOFOBIE IN DE POLITIEK	23
BIBLIOGRAFIE	25

Voorwoord

De Europese Commissie tegen racisme en onverdraagzaamheid (ECRI) is een onafhankelijk orgaan dat door de Raad van Europa werd ingesteld en dat gespecialiseerd is in alle kwesties in verband met de bestrijding van racisme en onverdraagzaamheid. De Commissie bestaat uit onafhankelijke en onpartijdige leden die worden aangeduid op grond van hun moreel gezag en hun erkende deskundigheid in de behandeling van de kwesties die verband houden met racisme, xenofobie, antisemitisme en onverdraagzaamheid.

Eén van de luiken van het werkprogramma van de ECRI is de land-voor-land benadering. De commissie analyseert de situatie met betrekking tot racisme en onverdraagzaamheid in elke lidstaat van de Raad van Europa en doet voorstellen en suggesties om de vastgestelde problemen aan te pakken.

De land-voor-land benadering van de ECRI betreft alle lidstaten van de Raad van Europa, op voet van gelijkheid. De werkzaamheden verlopen in cycli van 4-5 jaar, naar rato van 9-10 landen per jaar. De rapporten van de eerste cyclus werden eind 1998 voltooid en deze van de tweede cyclus werden eind 2002 afgerond. De werkzaamheden voor de derde cyclus startten in januari 2003.

De land-voor-land rapporten van de derde cyclus zijn toegespitst op de kwestie van de concrete « invoering ». Er wordt nagegaan of de belangrijkste aanbevelingen van de ECRI uit de vorige rapporten werden gevolgd en toegepast en zo ja, in welke mate ze efficiënt werken. De rapporten van de derde cyclus handelen eveneens over « specifieke kwesties », die werden uitgelicht op grond van de verschillende situaties per land, en die in elk rapport grondiger werden bestudeerd.

De werkmethodes voor de opstelling van de rapporten omvatten documentaire analyses, een contactbezoek aan het betrokken land en vervolgens een vertrouwelijke dialoog met de nationale autoriteiten.

De rapporten van de ECRI zijn niet het resultaat van onderzoek of van getuigenverklaringen. Het gaat om analyses op basis van een groot aantal inlichtingen die van zeer uiteenlopende bronnen afkomstig zijn. De documentaire studies zijn gestoeld op een groot aantal nationale en internationale geschreven bronnen. Het bezoek ter plaatse maakt mogelijk om de rechtstreeks betrokken kringen te ontmoeten (gouvernementeel en niet-gouvernementeel) teneinde uitvoerige informatie in te winnen. Door het proces van de vertrouwelijke dialoog met de nationale autoriteiten kunnen deze, zo ze het nodig achten, aanpassingen aan het ontwerprapport voorstellen om eventuele feitelijke fouten in de tekst te verbeteren. Na afloop van deze dialoog kunnen de nationale autoriteiten, desgewenst, verzoeken dat hun standpunten worden opgenomen in een bijlage bij het definitief rapport van de ECRI.

Het hierna volgende rapport is opgesteld door de ECRI, onder haar eigen verantwoordelijkheid. Het brengt verslag uit over de toestand op 27 juni 2003. De analyse, conclusies en voorstellen die hierna volgen, houden geen rekening met ontwikkelingen die na deze datum hebben plaatsgevonden.

Algemene samenvatting

Sinds de publicatie van het tweede rapport van de ECRI over België, werd vooruitgang geboekt op een bepaald aantal gebieden die in dit rapport aan bod kwamen.

Twee in 2003 goedgekeurde wetten verhogen de strafrechtelijke bescherming tegen door racisme en xenofobie ingegeven daden, en reiken burgerlijke rechtsmiddelen aan tegen discriminatie, die gegrond is op een hele waaier van motieven in verschillende sectoren. Deze wetten verruimen bovendien de bevoegdheid van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Er zijn ook vorderingen in de opvolging van de reactie van het strafrechtstelsel op daden die door racisme en xenofobie zijn ingegeven. Er kwam een ingrijpende politiehervorming en er werden federaal, regionaal of communautair initiatieven genomen op belangrijke gebieden, zoals de tewerkstelling.

Een aantal aanbevelingen uit het tweede rapport van de ECRI werden echter niet of onvolledig ingevoerd, met name inzake de aanpak door de instellingen van politieke partijen die racistische of xenofobe propaganda voeren, een kwestie die de ECRI veel zorgen blijft baren. Ondanks een aantal initiatieven is er nog veel werk aan de winkel opdat vreemdelingen en personen van migranten­oorsprong echt gelijke kansen zouden krijgen op de arbeidsmarkt, zoals de rest van de Belgische bevolking. De toename van het aantal antisemitische en islamologen uitingen vraagt overlegde inspanningen van de hele Belgische samenleving om deze verschijnselen te bestrijden. Daarbij wijst de ECRI in dit rapport op een aantal kwesties in verband met asielzoekers en personen die zonder wettelijk statuut in België verblijven.

In dit rapport beveelt de ECRI aan dat de Belgische autoriteiten bijkomende maatregelen zouden nemen op een zeker aantal gebieden. De ECRI vraagt met name dat de instellingen doortastender zouden optreden tegen de hantering van racistische en xenofobe uitspraken in de politiek. Om de gelijkheid van de toegang tot en van kansen in de werkgelegenheid voor de vreemdelingen en personen van migranten­oorsprong te bevorderen, beveelt de ECRI aan de relevante wetgeving volledig ten uitvoer te leggen en nieuwe initiatieven op stapel te zetten. De ECRI beklemtoont daarnaast de noodzaak om de antisemitische en islamofobe uitingen te beschouwen als problemen die niet enkel bepaalde gemeenschappen, maar de hele Belgische samenleving raken. De ECRI verzoekt ook om bijkomende inspanningen om racistisch of discriminerend gedrag van de politie tegen te gaan en zag de instellingen ter zake graag snel en efficiënt optreden. De ECRI verwoordt aanbevelingen met het oog op de waarborg van de volledige naleving van de mensenrechten van de asielzoekers en van de personen die zonder wettelijk statuut in België verblijven. De ECRI dringt er ook op aan om de nieuwe wetgeving regelmatig onder de loep te nemen en te waken over een efficiënte toepassing.

I. OPVOLGING VAN HET TWEEDE RAPPORT VAN DE ECRI

Internationale wettelijke instrumenten

1. In haar tweede rapport over België beval de ECRI aan dat België de verklaring in het kader van artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (IVUVR-CIEDR) zou afleggen, om individuen en groepen van individuen in staat te stellen petitie in te dienen bij de Commissie voor de uitbanning van rassendiscriminatie. De ECRI beval ook aan dat België het Handvest Europese regionale en minderheidstalen zou ondertekenen en ratificeren, evenals de Kaderconventie voor de bescherming van de nationale minderheden, de Conventie van de UNESCO tegen discriminatie in het onderwijs en het Verdrag over de deelname van vreemdelingen aan het openbaar leven op lokaal niveau. Bovendien beval de ECRI België aan om het Europees Verdrag inzake de rechtspositie van migrerende werknemers te ratificeren.
2. De ECRI verheugt er zich over dat België op 10 oktober 2000 de verklaring aflegde in het kader van artikel 14 van het IVUVR. Ondanks de kennisgeving dat er werkzaamheden lopen om het Handvest Europese regionale en minderheidstalen te ondertekenen, gebeurde dit nog niet. De Conventie van de UNESCO tegen discriminatie in het onderwijs en het Verdrag inzake de deelname van de vreemdelingen aan het openbaar leven op lokaal niveau werden evenmin ondertekend.
3. Op 31 juli 2001 ondertekende België de Raamovereenkomst ter bescherming van de nationale minderheden. De ondertekening van dit instrument ging met volgend voorbehoud gepaard : " Het Koninkrijk België verklaart dat de Raamovereenkomst van toepassing is zonder afbreuk te doen aan de grondwettelijke bepalingen, garanties of beginselen en evenmin aan de wetgevende normen die op het ogenblik het taalgebruik regelen. Het Koninkrijk België verklaart dat het begrip nationale minderheid zal gedefinieerd worden door de interministeriële conferentie buitenlands beleid". Op 26 september 2002 keurde de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa Resolutie 1301 (2002) goed, waarin ze "dus betreurt dat de Belgische autoriteiten het nodig achtten dat de ondertekening van de raamovereenkomst gepaard ging met een dergelijk ruim voorbehoud dat het afbreuk kan doen aan de meeste bepalingen van de overeenkomst. Zo het Koninkrijk België bij de ratificatie van de overeenkomst beslist om het voorbehoud dat het bij de ondertekening maakte te handhaven, kan dit beschouwd worden als een inbreuk op het Verdrag van Wenen, dat de Staten verbiedt om de ratificatie te vergezellen van enig voorbehoud dat deze overeenkomst van haar zin ontdoet".¹
4. België heeft het Europees Verdrag inzake de rechtspositie van de migrerende werknemer nog niet geratificeerd.
5. De ECRI neemt nota dat België op 4 november 2000 het Protocol nr. 12 bij het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) ondertekende. De ECRI vernam dat de nodige werkzaamheden voor de ratificatie aan de gang waren. Op 28 januari 2003 ondertekende België tevens het aanvullend Protocol bij het Verdrag over cybercriminaliteit, inzake de veroordeling van daden van racistische en xenofobe inslag die via computersystemen worden gepleegd.

¹ Resolutie 1301 (2002) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa « Bescherming van de minderheden in België », §4.

Aanbevelingen :

6. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om het Handvest Europese regionale of minderheidstalen, de Conventie van de UNESCO tegen discriminatie in het onderwijs en het Verdrag over de deelname van vreemdelingen aan het openbaar leven op lokaal niveau te ondertekenen en te ratificeren. Ze beveelt daarnaast aan dat de Belgische autoriteiten de Raamovereenkomst ter bescherming van nationale minderheden zou ratificeren, rekening houdend met Resolutie 1301 (2002) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa, evenals het Europees Verdrag inzake de rechtspositie van migrerende werknemers. En tot slot beveelt de ECRI de Belgische autoriteiten aan om zo snel mogelijk ook het Protocol nr. 12 bij het ECRM en het Aanvullend Protocol bij de Conventie over de cybercriminaliteit te ratificeren.

Grondwettelijke bepalingen en andere bodemvoorzieningen

7. In haar tweede rapport hoopte de ECRI dat het grondwetamendement dat mogelijk maakt dat de verspreiding van door racisme en xenofobie ingegeven documenten, met name racistische pamfletten en traktaten, door correctionele rechtbanken en niet door assisenhoven te laten berechten, een afdoende vervolging van de daders van dergelijke misdrijven in de hand zou werken.
8. De ECRI is verheugd dat, over het algemeen, dit amendement de vervolging vergemakkelijkte, zoals blijkt uit het feit dat er procedures werden ingezet tegen een aantal auteurs van door racisme en xenofobie ingegeven documenten, sinds de voorbereiding van het tweede rapport van de ECRI. De ECRI heeft echter, zoals hierna aangestipt², het gevoel dat de impact van dit amendement op de vorderingen die worden ingesteld tegen politieke partijen die racistische of xenofobe schriftelijke propaganda maken, tot nu toe zeer beperkt bleef.

Strafrechtelijke bepalingen

9. In haar tweede rapport over België beval de ECRI aan om een bepaling in te voeren die voorziet dat de racistische drijfveer een verzwarende omstandigheid is.
10. De ECRI is tevreden dat de wet van 25 februari 2003 "ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding" (hierna wet van 25 februari 2003) voorziet in een dergelijke verzwarende omstandigheid. Volgens de bewoordingen van de artikels 7 tot 14 zijn misprijzen of vijandigheid die gegrond zijn op het zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst, de godsdienstige overtuigingen en de nationale of etnische afstamming, verzwarende omstandigheden voor een bepaald aantal inbreuken. Deze inbreuken zijn : aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, doodslag en opzettelijke slagen en verwondingen, niet verlenen van hulp aan mensen in nood, vrijheidsberoving en huisvredebreuk door individuen, pesterijen, laster en eerroof, opzettelijke brandstichting en beschadiging van onroerende eigendommen.

² *Uitbuiting van het racisme en de xenofobie in de politiek.*

11. In haar tweede rapport over België beval de ECRI ook aan bijkomende maatregelen te nemen om het openbaar ministerie te sensibiliseren voor de problemen in verband met de tenuitvoerlegging van de wetgeving tegen racisme en rassendiscriminatie. De ECRI beval in het bijzonder aan dat de inspanningen die het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor racismebestrijding (hierna het Centrum) zich sinds 1999 getroost om de nodige opleiding te verschaffen, aanmoediging zouden krijgen.
12. Het Centrum organiseerde verder opleidingen voor rechters en procureurs op dat gebied. Deze cursussen zijn enkel verplicht voor de personen die momenteel in de magistratuur stappen. Ook de Hoge Raad van Justitie zet, in samenwerking met het Centrum, opleidingen op voor bewustmaking op dit vlak.

Aanbevelingen :

13. De ECRI moedigt de Belgische autoriteiten aan om doeltreffend nieuwe bepalingen ten uitvoer te leggen die van de racistische drijfveer een specifieke verzwarende omstandigheid maken. De ECRI beveelt aan dat de Belgische autoriteiten regelmatig de efficiëntie van deze bepalingen zouden toetsen, met name om er zich van te vergewissen dat de lijst van inbreuken waarvoor deze beweegreden als een specifieke verzwarende omstandigheid geldt, volledig is.
14. De ECRI beveelt aan dat de Belgische autoriteiten nog meer steun zouden verlenen aan de inspanningen van het Centrum om rechters en procureurs een opleiding te geven inzake de kwesties die verband houden met de tenuitvoerlegging van de wetgeving tegen het racisme en de rassendiscriminatie.

Civiel- en administratiefrechtelijke bepalingen

15. In haar tweede rapport beval de ECRI België aan om meer gebruik te maken van de civielrechtelijke procedures in de zaken van rassendiscriminatie.
16. De ECRI stelt met voldoening vast dat de wet van 25 februari 2003 civielrechtelijke bepalingen tegen directe en indirecte discriminatie om talrijke beweegredenen bevat, waaronder het zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst, de godsdienstige overtuiging en de etnische of nationale afstamming. De ECRI is verheugd dat een aantal dergelijke bepalingen beantwoorden aan haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 7 over de nationale wetgeving om te strijden tegen racisme en rassendiscriminatie³. Zo is het verbod van discriminatie van toepassing op een aantal gebieden, waaronder de tewerkstelling in de openbare en in de privé-sector en de toegang tot, deelname aan en elke andere uitoefening van een economische, sociale, culturele of politieke activiteit die toegankelijk is voor het publiek. De wet stelt in discriminatiezaken ook de verschuiving van bewijslast in, waardoor deze moet geleverd worden op basis van statistische gegevens en situatietests. In dat opzicht noteert de ECRI dat de modaliteiten voor de uitvoering van de situatietests via koninklijk besluit moeten bepaald en dat er reeds stappen in die richting werden gezet. Krachtens de wet van 25 februari 2003 kan de voorzitter

³ CRI (2003) 8

van de rechtbank de stopzetting van de discriminerende daad gebieden, evenals de betaling van een boete wanneer de dader van de discriminatie dit verbod niet naleeft, en de bekendmaking van zijn besluit in de pers of de aanplakking in de vestigingen van de overtreder. Klachten kunnen niet enkel door het slachtoffer zelf worden ingediend, maar ook door het Centrum, door relevante organisaties en door organisaties die werknemers en werkgevers vertegenwoordigen. De wet biedt slachtoffers ook een bescherming tegen vergelding door de pleger van de discriminatie.

Aanbevelingen :

17. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om met regelmaat de nieuwe civielrechtelijke bepalingen te herbekijken, rekening houdend met haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 7 over de nationale wetgeving om te strijden tegen racisme en rassendiscriminatie, en in het bijzonder op de gebieden die verband houden met het verbod van discriminatie en de noodzaak om voor de autoriteiten de verplichting te voorzien (en in de mate van het mogelijke ook voor de actoren van de privé-sector) om gelijkheid te bevorderen en discriminatie te voorkomen in de uitoefening van hun functies. De ECRI hoopt ook dat het koninklijk besluit dat de modaliteiten voor de uitvoering van de situatietests moet vastleggen, er snel komt.
18. De ECRI beveelt aan om in de voornoemde opleiding voor rechters ook de nieuwe civielrechtelijke bepalingen tegen discriminatie op te nemen.

Gespecialiseerde organen en andere instellingen

19. In haar tweede rapport over België beval de ECRI aan om, gezien de problemen om het bewijs van een discriminerende daad te bewijzen, het Centrum nauwer te betrekken bij het zoeken naar oplossingen om dergelijk bewijs vlotter te leveren. De ECRI heeft daarbij gesuggereerd dat het Centrum bevoegd verklaard zou worden als bemiddelingsorgaan tussen de partijen in de strafzaken.
20. De ECRI is verheugd dat de wet van 25 februari 2003 de rol van het Centrum en van andere relevante organisaties verruimt inzake het bewijs van discriminerende daden in civielrechtelijke zaken, in het bijzonder wat de toevlucht tot statistische gegevens en situatietests betreft.
21. De ECRI noteert dat de wet van 20 januari 2003 "ter versterking van de wetgeving tegen het racisme" (hierna wet van 20 januari 2003) uitdrukkelijk voorziet in de mogelijkheid voor het Centrum om bemiddelend op te treden telkens het dit nuttig acht, zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van het College van Bemiddelaars. Maar zelfs alvorens deze wet van kracht werd, kon het Centrum al bemiddelend optreden in strafzaken. In dat opzicht noteert de ECRI dat het Centrum in oktober 2002 richtsnoeren goedkeurde over zijn functies als bemiddelaar en dat het sindsdien dergelijke functies uitoefende in vier zaken.
22. De ECRI noteert dat de wet van 25 februari 2003 en de wet van 20 januari 2003 ingrijpende veranderingen invoeren inzake de bevoegdheden en de opdracht van het Centrum. Deze nieuwe wetten breiden de bevoegdheden van het

Centrum uit op het stuk van de bescherming van de personen tegen elke vorm van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur die gegrond is op de seksuele geaardheid, de burgerlijke stand, leeftijd, geboorte, fortuin, geloof of levensbeschouwing, de huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap, zodat het nu een orgaan is dat zich meer voor gelijkheid in het algemeen inzet. Bovendien is het Centrum uitdrukkelijk gemachtigd : om statistische gegevens en uit de rechtspraak voortvloeiende beslissingen die nuttig zijn voor de evaluatie van de toepassing van de voormelde wetten tegen racisme en discriminatie in te winnen en bekend te maken ; om vanwege de bevoegde autoriteiten de informatie te krijgen over feiten die wijzen op een inbreuk op de wetten tegen racisme en discriminatie en door de autoriteiten op de hoogte gehouden te worden van het gevolg dat is gegeven aan het onderzoek van de feiten in kwestie ; om jaarlijks van het Ministerie van Justitie de gerechtelijke statistieken te krijgen die verband houden met de toepassing van de wetten tegen racisme en discriminatie, evenals de overeenkomstige gerechtelijke beslissingen ; om door het Comité P of de Generale Inspectie van de federale en de lokale politie op de hoogte gehouden te worden van het gevolg dat werd gegeven aan elke situatie en op de hoogte te worden gebracht van elke actie die deze instellingen op eigen initiatief ondernemen op gebieden die het Centrum aanbelangen⁴. De nieuwe wetten breiden ook uitdrukkelijk de opdrachten van het Centrum uit tot aspecten in verband met de vreemdelingen, de migraties en het opvang- en integratiebeleid : waken over het respect van de grondrechten van de vreemdelingen, de overheid informeren over de aard en de grootte van de migratiestromen, het overleg en de dialoog te ontwikkelen met alle overheidsactoren en private actoren die betrokken zijn bij het opvang- en integratiebeleid van de immigranten.

Aanbevelingen :

23. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om regelmatig na te gaan of de menselijke en financiële middelen die het Centrum toegewezen krijgt, volstaan om zijn verruimde opdracht te kunnen vervullen. De ECRI beveelt daarnaast aan dat de autoriteiten erover zouden waken dat de uitbreiding van de bevoegdheden van het Centrum tot de voornoemde beweegredenen geen afbreuk doet aan de aandacht voor het racisme en de rassendiscriminatie. De ECRI vestigt de aandacht van de autoriteiten op haar Algemene Beleidsaanbeveling nr. 2 inzake de gespecialiseerde organen in de strijd tegen racisme, xenofobie en onverdraagzaamheid op nationaal niveau.

Ontvangst en statuut van de allochtonen

24. In haar tweede rapport over België beval de ECRI aan om meer sensibiliseringsmaatregelen te nemen, in het bijzonder bij kerninstellingen, zoals de politie en het personeel dat de controle aan de grenzen uitvoert, om foute opvattingen recht te trekken en te strijden tegen de vooroordelen inzake immigranten. De ECRI beval ook aan dat België ervoor zou zorgen dat alle maatregelen ten opzichte van de immigranten en asielzoekers, ook al worden ze beschouwd als illegaal verblijvend in het land, het principe weerspiegelen

⁴ Zie hierna « Gedrag van de ordehandhavers »

dat ze geen misdadigers zijn, en zoomde in op de kwestie van de detentie van asielzoekers zonder papieren. De ECRI beval daarbij aan dat België duidelijke richtlijnen zou uitvaardigen die de mensenrechten eerbiedigen en de verantwoordelijken die instaan voor de verwijdering van de personen zonder juridisch statuut ter dege zou opleiden.

25. De Belgische autoriteiten melden het bestaan van praktijkgerichte cursussen op het gebied van de strijd tegen vooroordelen en de verbetering van de interculturele communicatie, met name sinds 2002 voor het personeel dat de controles aan de grens uitvoert of in aanraking komt met vreemdelingen.
26. Inzake de detentie van personen zonder juridisch statuut, noteert de ECRI dat de detentievoorwaarden van de wet onveranderd bleven : de duur van de detentie is beperkt tot twee maanden en kan verlengd worden met twee maanden als identificatie niet mogelijk is. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken kan beslissen om deze periode met nog een maand te verlengen en met drie bijkomende maanden als een persoon een bedreiging voor de staatsveiligheid inhoudt. De ECRI noteert echter dat een besluit van 1999 van het Hof van Cassatie stelt dat een nieuwe detentieperiode begint na elke mislukte poging tot uitzetting. De Belgische autoriteiten deelden mee dat in de praktijk, en dit in het bijzonder sinds 2001, de detenties nooit langer duren dan de maximale periode die de wet voorziet en dat de gemiddelde detentieduur in de voorbije jaren aanzienlijk slonk. De ECRI noteert dat in 2002 de gemiddelde detentieduur ongeveer 35 dagen bedroeg in de drie "centra voor illegalen" (gelegen in het land, voor personen zonder wettelijk statuut), ongeveer twee weken in het repatriëringscentrum 127bis (voor de personen die asiel aanvroegen op het Belgisch grondgebied), ongeveer 12 dagen in het Transitcentrum (voor de passagiers die de toegang tot het Belgisch grondgebied geweigerd wordt en die asiel aanvroegen aan de grens), en ongeveer 2 dagen in het INAD-Centrum (voor de personen die aankomen op de luchthaven van Brussel en die geen toegang krijgen tot het Belgisch grondgebied). Niet-gouvernementele organisaties betreuren echter het gebrek aan duidelijke gegevens omtrent het aantal personen in detentie, in afwachting van uitwijzing en in het bijzonder het aantal werkelijk van het Belgisch grondgebied uitgewezen personen.
27. De ECRI neemt nota van de vermelde inperking van de gemiddelde detentieduur, maar maakt er zich toch zorgen over dat er voor de asielzoekers in België toch nog vaak sprake is van detentie. De ECRI is ook verontrust over de detentie van begeleide en niet-begeleide minderjarigen en, in het bijzonder, over de melding dat niet-begeleide minderjarigen in bepaalde gevallen naar hun land werden teruggestuurd, blijkbaar zonder voorafgaand na te gaan of ze opvang kregen bij familie of door de gepaste organisaties. De ECRI neemt nota van de afkondiging in december 2002 van een kaderwet die de automatische aanduiding van een voogd voor elke niet-begeleide minderjarige in België instelt. Deze wet is echter nog niet van kracht, wegens gebrek aan duidelijkheid in de bevoegdheden van de federale staat en de Gemeenschappen ter zake.
28. Er werden gedragsregels opgesteld voor het personeel van de detentiecentra, maar het blijft wachten op de commissie die instaat voor het toezicht op de omstandigheden in deze centra – ingesteld bij besluit in 2002 –. Er werd aangegeven dat deze commissie niet bevoegd is voor alle detentiecentra (zo is het INAD-Centrum niet betrokken) ; dat ze niet gemachtigd is om toezicht uit te oefenen op de omstandigheden van de verwijdering wanneer slechte

behandelingen zich blijkbaar vaker voordoen : dat ze er niet toe gehouden is om in elk centrum een permanentie in te stellen : dat de rol van het Secretariaat in de beslissingen de efficiëntie van het hele mechanisme in vraag stelt : en dat de inschakeling van de commissie de beslissing om een vreemdeling uit te wijzen of naar een ander centrum over te brengen, niet opschort.

29. Inzake de uitwijzingen, noteert de ECRI dat het Ministerie van Binnenlandse Zaken in 1999 de Dienst Vreemdelingenzaken instructies gaf inzake de verschillende modaliteiten voor de uitwijzing en richtlijnen meedeelde betreffende de bedwangmethoden die bij een uitwijzing toegelaten zijn. De ECRI noteert dat het Comité ter voorkoming van Marteling (CPT) deze kwesties bestudeerde in zijn rapport van oktober 2002. Tegen een uitwijzingsbeslissing kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State, maar dit schort de beslissing in kwestie niet automatisch op, zodat de uitwijzing toch op gelijk welk moment kan plaatsvinden. De ECRI noteert dat in februari 2002 het Europees Hof van de Mensenrechten concludeerde dat, in een zaak van uitwijzing van asielzoekers wiens aanvragen onontvankelijk waren verklaard, dit beroep niet beantwoordde aan de voorwaarden van artikel 13 van het EVRM (recht op effectief beroep).
30. In haar tweede rapport over België beval de ECRI aan dat het stemrecht op lokaal niveau zou worden toegekend aan inwoners van landen buiten de Europese Unie die al lange tijd in het land verblijven. De ECRI stelt vast dat dit recht nog steeds niet werd verleend.
31. Vreemdelingen die een strafbaar feit plegen, kunnen in bepaalde gevallen uit België worden gewezen. Er werd gemeld dat het gebruikelijk is dat bepaalde categorieën van vreemdelingen niet worden uitgezet (personen die al 20 jaar wettelijk in België verblijven, die geboren zijn in België of in België aankwamen vóór de leeftijd van 12 jaar en gezinshoofden die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van minder dan vijf jaar). Niettemin namen niet-gouvernementele organisaties waar dat deze criteria daarom niet altijd in de praktijk worden nageleefd en onderstreepten het arbitraire karakter van de selectie van de personen die voor uitwijzing in aanmerking komen. Bovendien werd ook de uitzetting gemeld van personen met nauwe familiebanden in België.

Aanbevelingen :

32. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om zich verder in te spannen om de politie en de personen die de controles uitvoeren aan de grens, specifiek op te leiden teneinde te strijden tegen vooroordelen ten opzichte van immigranten en de interculturele communicatie te verbeteren.
33. De ECRI beveelt meer transparantie aan in de gegevens betreffende de administratieve detentie met het oog op een uitzetting, en de uitzettingen zelf.
34. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om dringend maatregelen te nemen teneinde de rechten van niet-begeleide minderjarigen te vrijwaren, in het bijzonder de rechten van het kind, met inbegrip van een snelle invoering van een voogdijsysteem.

35. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om aandachtig te waken over de toepassing van detentie voor de asielzoekers en er zich van te vergewissen dat deze oplossing slechts in laatste instantie wordt gehanteerd.
36. De ECRI beveelt aan dat de commissie die instaat voor het toezicht op de detentieomstandigheden in de centra zonder verwijl wordt opgericht, en dat haar werking en bevoegdheden worden opgevolgd, rekening houdend met de bemerkingen hiervoor.
37. De ECRI beveelt aan dat de Belgische autoriteiten gevolg zouden geven aan de conclusies en aanbevelingen van het Comité ter voorkoming van Marteling (CPT) inzake het gebruik van geweld en van dwangmiddelen bij de verwijdering van vreemdelingen via de lucht.
38. De ECRI beveelt aan dat de Belgische autoriteiten zouden nagaan dat de personen die beroep willen aantekenen tegen een uitzettingsbeslissing over doelmatige middelen kunnen beschikken.
39. De ECRI beveelt nogmaals aan dat België personen die geen inwoner zijn van de EU, maar sinds lange tijd in België verblijven, lokaal stemrecht zou verlenen.
40. De ECRI beveelt aan dat de Belgische autoriteiten er op zouden toezien dat geen enkele uitzettingsmaatregel zou worden genomen ten opzichte van vreemdelingen waarbij hun private en familiale levenssfeer wordt geschonden.

- ***Vluchtelingen en asielzoekers***

41. Sinds het tweede verslag van de ECRI werd de financiële steun aan asielzoekers in afwachting van een beslissing over de ontvankelijkheid van hun aanvraag, vervangen door materiële hulp die de open opvangcentra verlenen. Een federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers (Fedasil) werd opgericht in februari 2001 en geïnstalleerd in mei 2002, om de opvang van asielzoekers in het hele land te organiseren en te beheren. De verantwoordelijkheden van het Fedasil omvatten de opstelling en de naleving van dezelfde opvangnormen voor alle centra, waarvan sommige rechtstreeks door het Fedasil en andere door partner-organisaties worden beheerd. Klaarblijkelijk bevinden bepaalde centra zich in afgelegen zones met weinig mogelijkheden tot wisselwerking met de buitenwereld. De Belgische autoriteiten lieten de ECRI weten dat in alle centra initiatieven werden genomen om hun integratie in de lokale gemeenschappen te bevorderen. Ze wezen de ECRI er tevens op dat het gepland is om de taken van het Fedasil in een wet te gieten.
42. Sinds het tweede rapport van de ECRI besloot de Belgische regering om met voorrang de asielaanvragen die na 1 januari 2001 werden ingediend, te behandelen. De behandeling van de aanvragen die van vóór deze datum dateren, zou pas in januari 2003 weer gestart zijn. De ECRI verheugt zich over de start van een regularisatiecampagne in december 1999 die het, onder meer, asielzoekers waarvan de dossiers al lange tijd aanhangig waren, mogelijk maakte om een juridisch statuut te krijgen in België. De ECRI noteert echter dat tot op vandaag geen enkele regularisatiecampagne een concrete vorm kreeg, ook al meldden de autoriteiten dat ze de regularisatie overwogen van bepaalde asielzoekers voor wie de duur van de procedure van de asielaanvraag als bijzonder lang wordt beschouwd (4 jaar, 3 jaar voor de gezinnen met kinderen).

43. De aanvragen van de meeste asielzoekers in België worden bestudeerd op basis van de versnelde procedure. De beslissing over de toe te passen procedure wordt in eerste instantie genomen door de Dienst Vreemdelingenzaken, op basis van formele overwegingen (kwam de kandidaat langs een derde veilig land ?), en substantiële overwegingen (is het verzoek overduidelijk ongegrond ?). Het is mogelijk om tegen deze beslissing in beroep te gaan bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS). Uit de statistieken blijkt dat de Dienst Vreemdelingenzaken bij ongeveer 90% van de asielaanvragen voor de versnelde procedure kiest en dat het CGVS voor ongeveer 70% van de aanvragen deze beslissing bevestigt.
44. De ECRI noteert dat er geen wettelijke bepalingen zijn voor de regeling van het verlenen van een bijkomende bescherming in België aan personen die niet beantwoorden aan de criteria voor de toekenning van het vluchtelingstatuut, maar die om humanitaire redenen bescherming nodig hebben. Bij gebrek aan dergelijke bepalingen, worden de besluiten tot uitzetting van deze personen momenteel opgeschort (niet-terugleidingsclausule). De autoriteiten lieten de ECRI weten dat een specifieke bijkomende en tijdelijke bescherming, evenals de toegang tot de arbeidsmarkt, kunnen toegekend worden aan personen die zich in het geval van de niet-terugleidingsclausule bevinden.

Aanbevelingen :

45. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om ervoor te zorgen dat de normen inzake de opvang van asielzoekers in België worden bepaald op het niveau van de beste opvangcentra van het land. De ECRI spoort de autoriteiten ook aan om zich verder in te spannen voor de integratie van de centra in de lokale gemeenschappen.
46. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om zonder verwijl de situatie op te lossen van de personen wiens asielaanvragen al lange tijd liggen te wachten, desgevallend met nieuwe regularisatiecampagnes.
47. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om erover te waken dat de toepassing van versnelde procedures geen afbreuk doen aan het recht van de asielzoekers op een grondig onderzoek van hun aanvraag.
48. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om wettelijke bepalingen vast te leggen teneinde de toekenning van een aanvullende bescherming te regelen.

Vertegenwoordiging van de moslimgemeenschap

49. In haar tweede rapport over België verheugde de ECRI zich over de recente instelling van het Executief van de Moslims van België, een stap dichterbij het werkelijk genot van de rechten die de Moslims in België wettelijk toegekend kregen. Deze rechten betreffen de temporele aspecten van de Islam, ook de overheidsfinanciering van de eredienstplaatsen, waarvoor een representatief orgaan van de moslimgemeenschappen is vereist. De ECRI noteert echter dat, met uitzondering van de kwestie van de overheidsfinanciering van het islamonderricht in de scholen, er sinds haar tweede rapport geen enkele vordering is inzake het effectief genot van deze rechten. De ECRI noteert dat

een nieuw Executief, verkozen door de Oprichtende Vergadering, bij koninklijk besluit werd erkend.

Aanbevelingen :

50. De ECRI moedigt nauwe samenwerking aan tussen de Belgische autoriteiten en het nieuw Executief van de Moslims van België, om snel vooruitgang te boeken inzake het effectief genot van de rechten van de leden van de moslimgemeenschappen in België.

De situatie in het land volgen

51. In haar tweede rapport over België moedigde de ECRI de Belgische autoriteiten aan om een gepast systeem van statistische gegevens uit te bouwen dat uitvoerig informatie verschaft over de klachten in verband met racistische en xenofobe daden en over hun resultaat.
52. De ECRI vernam dat er op dat vlak vorderingen waren, en dat de statistische instrumenten waarover het Ministerie van Justitie momenteel beschikt, het mogelijk maken om kwalitatieve gegevens te verzamelen die uitgaan van de verschillende geledingen van het strafrechtstelsel, om statistische analyses te verrichten inzake het opsporen en vervolgen van racisme en xenofobie in België, en dus een beeld te hebben van de wijze waarop het strafrechtstelsel deze zaken behandelt.
53. De ECRI is van mening dat meer nauwkeurige informatie over de werkelijke situatie van verschillende maatschappelijke groepen op een bepaald aantal gebieden van het sociale en economische leven nuttig zou zijn omdat ze meer licht zou werpen op de directe en indirecte discriminatie of op de geïnstitutionaliseerde discriminatie.

Aanbevelingen :

54. De ECRI moedigt de Belgische autoriteiten aan om er verder aan te werken dat er volledige gegevens beschikbaar zijn over de wijze waarop de verschillende geledingen van het strafrechtstelsel omgaan met daden die door racisme of xenofobie zijn ingegeven.
55. De ECRI moedigt de Belgische autoriteiten aan om hun opvolgsystemen te verbeteren, met de verzameling van uitvoerige informatie op basis van criteria zoals "ras", huidskleur, godsdienst, taal, nationaliteit of nationale of etnische afstamming, met naleving van de beginselen van geheimhouding en vrijwillige eigen erkenning door de personen als lid van een groep. Deze systemen zouden ook rekening moeten houden met de dimensie van gelijkheid tussen mannen en vrouwen, vooral gezien vanuit eventuele dubbele of meervoudige discriminatie.

Media

56. In haar tweede rapport over België stond de ECRI achter de opvolging van de aanbevelingen die een Werkgroep van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten over de informatie inzake de "allochtone" bevolking had gedaan. Ze moedigde de beroeps van de Belgische media ook aan om heldere richtlijnen uit te werken inzake de verspreiding van informatie die uitgaat van partijen die racistische of xenofobe propaganda hanteren.
57. Er gebeurde echter geen enkele algemene beoordeling van de invloed van de aanbevelingen van 1994. De ECRI noteert echter dat de Ethische Raad in bepaalde gevallen journalisten die geen rekening hielden met deze aanbevelingen, een waarschuwing gaf.
58. Er kwam geen enkele richtlijn in verband met de verspreiding van informatie die uitgaat van partijen die racistische of xenofobe propaganda hanteren, ook al beseft de ECRI dat de journalisten in de praktijk moeite deden om deze informatie zo evenwichtig mogelijk te verspreiden.

Aanbevelingen :

59. De ECRI beveelt de professionelen van de Belgische media aan om verder te waken over de toepassing van de aanbevelingen uit 1994 betreffende de "allochtone" bevolking.
60. De ECRI beklemtoont tevens dat een ruimere vertegenwoordiging van de personen van migrantenorsprong in het vak een gunstige weerslag kan hebben op het imago van de "allochtone" bevolking in de pers.

Gedrag van de ordehandhavers

61. In haar tweede rapport over België beval de ECRI aan dat de Belgische autoriteiten de instellingen beter zouden uitrusten om op te treden bij de beschuldiging van racistische of discriminerende daden door ordehandhavers. Dit betrof zowel rechtbanken als de niet-gerechtelijke controlemechanismen (controle uitgeoefend door de politiediensten en door het "Comité P"). De ECRI suggereerde in het bijzonder de toepassing van maatregelen om de verantwoordelijken voor de interne controle bij de politiediensten bewust te maken van de problematiek, de invoering van een verplicht intern controlemechanisme in alle politiediensten, de goedkeuring en toepassing van deontologische en disciplinaire regels en de instelling van de verplichting om de klagers uitvoerig op de hoogte te brengen van het gevolg dat hun klachten kregen.
62. Sinds het tweede rapport van de ECRI werd de algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie toegevoegd aan de instellingen die bevoegd zijn voor het onderzoek van de aantijgingen van racistische of discriminerende daden door een lid van een politiedienst. De ECRI noteert dat de wet van 20 januari 2003⁵ de wet van 13 mei 1999 wijzigt (inzake het disciplinair statuut van de leden van de politiediensten) en stelt vast dat de voorzitter van het Comité P of de Inspecteur-generaal van de politie ertoe

⁵ Voir « Gespecialiseerde organen en andere instellingen ».

gehouden zijn om een onderzoek in te stellen en desgevallend, de gerechtelijke autoriteiten op de hoogte te brengen, wanneer het Centrum ze feiten overmaakt die een inbreuk op de wetgeving tegen het racisme en discriminatie doen veronderstellen. Het Comité P en de Inspecteur-generaal zijn ertoe gehouden om het Centrum op de hoogte te brengen van het gevolg dat de disciplinaire of gerechtelijke autoriteiten heeft gegeven aan het onderzoek van deze feiten of van feiten die andere partijen meedeelden.

63. De ECRI noteert dat het Comité P thematisch onderzoek verricht rond kwesties die het aanbelangen : zo onderzocht het Comité de houding van de Brusselse politie tegenover personen van migranten­oorsprong (het overeenkomstig rapport was nog niet openbaar gemaakt bij de opstelling van dit rapport). De ECRI noteert tevens dat, in het kader van de algemene politiehervorming in België, elke eenheid voortaan een eigen controlemechanisme moet hebben om onderzoek te doen naar de aantijgingen van fout gedrag van politieagenten. De ECRI noteert echter dat een dergelijk controlemechanisme nog niet in alle eenheden voorhanden is. De aandacht van de ECRI werd ook gevestigd op het feit dat de politie de klagers uitvoerig moet inlichten over het gevolg dat hun klacht kreeg.
64. De ECRI noteert dat het Centrum minder klachten kreeg omtrent racistisch of discriminerend gedrag van de politie. De Belgische autoriteiten melden dat, hoewel nauwkeurige cijfers ontbreken, de situatie over het algemeen verbetert. Niettemin melden leden van minderheids­groepen en organisaties van de burgermaatschappij dat discriminatie (en dan vooral discriminerende identiteitscontroles), racisme en xenofobie bij de politie bleven aanhouden sinds het tweede rapport van de ECRI en nog steeds een ernstig probleem zijn in België.
65. In haar tweede rapport beval de ECRI de autoriteiten aan om hun initiatieven om meer leden van minderheids­groepen in de politie aan te werven, te evalueren en op te voeren.
66. De initiatieven om de aanwerving van personen van migranten­oorsprong in de politie op te voeren, met name de proeven van bekwaamheid en gratis voorbereidende cursussen die specifiek op deze personen zijn toegespitst, liepen verder. De Belgische autoriteiten meldden de ECRI dat deze initiatieven resultaat opleverden, hoewel niet steeds in verhouding tot de geleverde inspanningen. Op grond van een beoordeling van deze initiatieven gingen de Belgische autoriteiten zich richten tot grotere groepen van personen in een ongunstige situatie, en niet langer enkel tot personen van migranten­oorsprong. De inspanningen werden daarbij toegesneden op de fase na de aanwerving, om ervoor te zorgen dat de nieuwelingen bij de politie zouden willen blijven.

Aanbevelingen :

67. De ECRI verzoekt de Belgische autoriteiten er onverwijld werk van te maken dat de gevallen van discriminatie, racisme of xenofobie vanwege de politie grondig zouden onderzocht worden, onderworpen worden aan de gerechtelijke en niet-gerechtelijke controlemechanismen en bestraft worden. De ECRI beklemtoont tevens dat elk racistisch feit openbaar en ondubbelzinnig moet veroordeeld worden, tot op het hoogste niveau.

68. De ECRI herhaalt haar aanbevelingen inzake de noodzaak om de sleutelpersonen in het gerechtelijk strafstelsel bewust te maken van de problemen die verband houden met de tenuitvoerlegging van de wetgeving tegen het racisme en rassendiscriminatie, om deze wetgeving ook toe te passen op de politieagenten die dergelijke daden plegen.
69. De ECRI beveelt aan dat de onderzoeksmechanismen die in elke politie-eenheid moeten komen, inderdaad ook overal ingevoerd worden en dat de personen die het onderzoek moeten voeren, een gepaste opleiding krijgen op het gebied van discriminatie, racisme en xenofobie.
70. De ECRI beveelt aan dat de Belgische autoriteiten zouden waken over de naleving in de praktijk van de verplichting van de politie om de klagers uitvoerig op de hoogte te brengen van het gevolg dat hun klacht kreeg.
71. De ECRI moedigt de Belgische autoriteiten aan om na te denken over de middelen om toezicht te houden op de frequentie van de politiecontroles op individuen, teneinde elke eventuele neiging tot buitensporige controles ten opzichte van bepaalde bevolkingsgroepen uit te lichten.
72. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om verder inspanningen te leveren om personen van migrantenoorprong aan te werven in de politie en er zich van te vergewissen dat de arbeidsomstandigheden, bijvoorbeeld een werkplek die vrij van pesterij is, de personen aanzetten om bij de politie te blijven.

II. NIEUWE ONTWIKKELINGEN

Weerslag van de internationale actualiteit op het antisemitisme en de islamofobie in België

73. Sinds de voorbereiding van het tweede rapport van de ECRI werd een toename van het aantal antisemitische en islamofobe uitingen in België gemeld. Het gaat om beledigingen en pesterij van particulieren, maar ook om mondelinge en geschreven uitingen in het openbaar, zoals antisemitische slogans die tijdens marsen worden geroepen, antisemitische graffiti op handelszaken van joden en de publicatie of verspreiding van drukwerk dat moslims en personen van Arabische oorsprong of de leden van de joodse gemeenschap viseert. Vernieling van eigendom werd ook genoteerd, onder meer het gooien van brandbommen, het lossen van vuurschoten en andere gewelddaden tegen synagogen in Brussel, Antwerpen en Charleroi. Lichamelijke aanvallen tegen individuen vonden ook plaats, soms met dodelijke afloop, zoals in Schaarbeek, Brussel, waar een Marokkaans moslimechtpaar in mei 2002 door een buurman werd gedood, of in Borgerhout (Antwerpen), waar een jonge Marokkaanse moslim in november 2002 werd vermoord. Ook leden van de joodse gemeenschap werden het slachtoffer van lichamelijke aanvallen, zoals blijkt uit de agressie tegen de Grootrabbijn van Brussel in december 2001 en de aanval op vier jonge joden in Brussel in maart 2003. Niet-gouvernementele organisaties melden ook de toename van discriminerende handelwijzen, vooral overdreven herhaalde politiecontroles van personen van Noord-Afrikaanse afkomst, terwijl steeds minder onderwijsinstellingen toelaten dat jonge moslimmeisjes de hoofddoek dragen. Meer algemeen bevestigen een aantal

joodse vertegenwoordigers dat het onveiligheidsgevoel in België in de voorbije jaren fors groeide.

74. De ECRI noteert dat deze verschijnselen zeer nauw aansluiten op de internationale actualiteit, in het bijzonder de gebeurtenissen van 11 september 2001 – en de inspanningen om het terrorisme te bestrijden – evenals de situatie in het Midden-Oosten. In dat opzicht valt een tendens te ontwaren, bij de bevolking en in de openbare debatten, om conflictsituaties die voortvloeien uit dergelijke gebeurtenissen op wereldschaal, naar de Belgische maatschappij over te hevelen. In het bijzonder heerst er blijkbaar een sterke tendens om de huidige antisemitische of islamofobe uitingen uitsluitend of hoofdzakelijk te zien als problemen tussen gemeenschappen onderling, met name Arabieren en joden of moslims en christenen. De ECRI is echter van mening dat het antisemitisme en de islamofobie niet het voorrecht zijn van bepaalde groepen die deel uitmaken van de Belgische samenleving, maar deze samenleving in haar geheel betreffen. De ECRI meent dat een gepast antwoord op deze gebeurtenissen enkel kan met overlegde inspanningen van alle betrokken actoren van de Belgische samenleving, ook de vertegenwoordigers van de verschillende gemeenschappen, van de organisaties en bewegingen van de burgermaatschappij, en van de institutionele kernspelers zoals de verantwoordelijken van justitie. Deze inspanningen houden de volledige toepassing in van de wettelijke bepalingen om te strijden tegen racisme en discriminatie, ten opzichte van alle actoren en ten gunste van alle slachtoffers, met de klemtoon op de bepalingen tegen het aanzetten tot geweld, rassenhaat en –discriminatie. Overlegde inspanningen moeten ook slaan op een bevordering van de dialoog tussen de interveniënten en daartoe zijn formele gelegenheden om elkaar te ontmoeten, nodig. Het verheugt de ECRI in dat opzicht dat de federale regering het initiatief nam om een nationale rondetafel op te zetten rond het thema “Samen leven”, om het Centrum te belasten met de oprichting van lokale coördinatiecellen die concrete acties moeten voorstellen om het wederzijds respect en de eerbiediging van de rechtsstaat te bevorderen en om een gemeenschappelijk platform uit te bouwen dat de federale regering, de Gewesten en de Gemeenschappen samenbrengt om samen de bestaande beleidslijnen rond het thema “Samen leven” tegen het licht te houden en andere initiatieven voor te stellen.

Aanbevelingen :

75. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om in te staan voor de volledige toepassing van de wettelijke bepalingen tegen discriminatie en racisme, en dan vooral die bepalingen om te strijden tegen geweld, haat en discriminatie uit racistische beweegredenen.
76. De ECRI beveelt ook aan om de dialoog tussen zoveel mogelijk uiteenlopende actoren op te voeren, zoals de vertegenwoordigers van de verschillende gemeenschappen, organisaties van de burgermaatschappij en institutionele kernspelers op federaal, regionaal en communautair vlak. Ze beveelt ook aan om gepaste financiële middelen ter beschikking te stellen van een ruime waaier niet-gouvernementele organisaties die werkzaam zijn op het vlak van de bevordering van de dialoog, van het wederzijds respect en van de eerbiediging van de Rechtsstaat.

III. BIJZONDERE KWESTIES

Gelijkheid van kansen en niet-discriminatie in de tewerkstelling

77. De tewerkstelling blijft het gebied waarop het Centrum de meeste klachten rond discriminatie krijgt. Hoewel er al een aantal initiatieven het licht zagen in de Gewesten – die de meeste bevoegdheden rond tewerkstelling uitoefenen – en bij de federale staat, om discriminatie te bestrijden en om de deelname van vreemdelingen en personen van migranten­oorsprong aan de werkgelegenheid te bevorderen, is er nog een hele weg af te leggen alvorens de leden van deze groepen werkelijk dezelfde kansen krijgen als de rest van de bevolking in België.
78. Inzake het wettelijk kader, beval de ECRI in haar tweede rapport over België aan, dat België zijn bepalingen inzake discriminatie op het gebied van tewerkstelling zou bijstellen, met name om makkelijker het bewijs van een discriminerende daad te kunnen leveren, en een wettelijk kader zou vastleggen met transparante aanwervingsprocedures.
79. De ECRI is verheugd dat de nieuwe burgerrechtelijke bepalingen tegen discriminatie van de wet van 25 februari 2003⁶ alle aspecten van de tewerkstelling beslaan – voorwaarden voor de toegang tot bezoldigde, niet-bezoldigde of zelfstandige arbeid, met inbegrip van de selectiecriteria en de aanwervingsvoorwaarden : promotie ; arbeidsvoorwaarden, met inbegrip van de verslag- en vergoedingsvoorwaarden – zowel in de privé- als in de openbare sector. Zoals voormeld omvat de wet bepalingen om vlotter het bewijs van een discriminerende daad te kunnen leveren, met name de verschuiving van de bewijslast en de mogelijkheid om het bewijs te leveren aan de hand van statistieken of situatietests. De ECRI noteert ook dat deze wet en deze van 20 januari 2003⁷ de arbeidsinspecteurs nieuwe bevoegdheden verlenen inzake de tenuitvoerlegging van de strafrechtelijke en burgerrechtelijke bepalingen tegen discriminatie in de tewerkstelling. De ECRI noteert ook dat vóór de goedkeuring van deze nieuwe wetten, de Collectieve Arbeidsovereenkomst nr. 38 betreffende de aanwerving en de selectie van de werknemers werd gewijzigd, om de kandidaten de waarborg te bieden van een gelijke behandeling en om ervoor te zorgen dat er geen enkel onderscheid zou zijn op grond van persoonlijke eigenschappen die geen enkel verband houden met het werk of met de aard van de onderneming.
80. In haar tweede rapport over België beval de ECRI ook extra inspanningen aan om de werkgevers en het aanwervend personeel bewust te maken van de problemen in verband met rassendiscriminatie en om hun aandacht te vestigen op de beroepsvaardigheden van bepaalde leden van minderheids­groepen die in België wonen. Ze moedigde daarbij de Belgische autoriteiten aan om de dialoog op te voeren tussen de verschillende betrokken sociale, politieke en economische actoren, opdat er nieuwe initiatieven zouden komen om te strijden tegen discriminatie op het gebied van tewerkstelling.
81. Sinds het tweede rapport van de ECRI werden er een aantal initiatieven genomen op dit vlak. Op federaal niveau werd in juli 2001 bij het Federaal

⁶ Zie hierboven « Civiel- en administratiefrechtelijke bepalingen ».

⁷ Zie « Speciale organen en andere instellingen ».

Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid een Cel Kleurrijk Ondernemen opgericht. Deze moet de gelijke behandeling van buitenlandse werknemers of werknemers van migranten­oorsprong bevorderen, met name met voorlichting, bewustmaking en steun. De initiatieven waren tot nu toe toegespitst op verschillende doel­groepen, zoals het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid zelf, de sociale partners, - voor meer bescherming tegen discriminatie in de sectoriële collectieve arbeidsovereenkomsten, getekend door de paritaire comités – en de sociale arbeidsinspecteurs, om hun aandacht te vestigen op de oude en nieuwere bevoegdheden, en om ze de middelen te verschaffen om hun functies op dat vlak efficiënter uit te oefenen. Het Centrum zette campagnes op om gevoelig te maken voor discriminatie in de privé-sector en in het openbaar ambt, evenals voor de toegang van de allochtonen tot het openbaar ambt. Werkgeversverenigingen werden daarnaast ook pro-actiever in de aanwerving van allochtonen en van personen van migranten­oorsprong.

82. Regionaal werden initiatieven genomen om de service van de diensten voor de tewerkstelling en de opleiding van allochtonen en personen van migranten­oorsprong te verbeteren, met name de goedkeuring van gedragsregels en richtlijnen inzake de wijze om discriminerende werkaanbiedingen te behandelen. Ook de vakbonden waren regionaal actief om bewust te maken van de kwesties inzake discriminatie en om het wederzijds respect op de werkplek te bevorderen. Sinds 2001 draagt de gewest­regering van Vlaanderen bij tot de financiering van positieve actieplannen voor een verhoudingsgewijze vertegenwoordiging van de personen van migranten­oorsprong in de bedrijven en om discriminatie bij de aanwerving weg te werken. Er worden inspanningen geleverd om ervoor te zorgen dat jaar na jaar een minimum aantal bedrijven dergelijke plannen willen invoeren, die subregionale tewerkstellings­diensten, in samenwerking met de bedrijven in kwestie, uitwerken.

Aanbevelingen :

83. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om borg te staan voor de volledige toepassing van de nieuwe bepalingen tegen discriminatie in de tewerkstelling en de arbeid. Ze herhaalt in deze context haar aanbeveling over de noodzaak om opleiding te geven aan de kernspelers van het toepassings­proces, met name de rechters en de arbeidsinspecteurs.
84. De ECRI roept op tot bijkomende inspanningen om de privé-bedrijven bewust te maken van de kwesties rond discriminatie en van de noodzaak om de diversiteit in de samenleving te weerspiegelen in de arbeidswereld. Tegelijk moeten er gelijkaardige inspanningen worden geleverd en uitgebreid in de overheidssector.
85. De ECRI legt de nadruk op de noodzaak om meer proactieve maatregelen te nemen, met name actieplannen met vaste en meetbare doelstellingen, een duidelijke afbakening van de verantwoordelijkheden, en desgevallend een mechanisme voor de toepassing.
86. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten aan om voorbeelden van goede handelwijzen op regionaal niveau over het hele grondgebied te verspreiden.

Het uitbuiten van racisme en xenofobie in de politiek

87. De ECRI maakt er zich zorgen over dat er nog steeds racistische en xenofobe uitspraken worden gedaan in de Belgische politiek en is ook ongerust over het groeiend succes van de partijen die een racistische en xenofobe propaganda hanteren. Zo ook uit ze nogmaals haar ongerustheid over de nationalistische propaganda van het Vlaams Blok, die de spanningen tussen de verschillende Gewesten en Gemeenschappen in België opdrijft.
88. In haar tweede rapport over België stipte de ECRI aan dat de wijziging van artikel 150 van de Grondwet die mogelijk maakt dat de verspreiding van documenten die ingegeven zijn door racisme en xenofobie worden beoordeeld door de correctionele rechtbanken en niet door de assisenhoven⁸, een efficiënt middel kan zijn om politieke partijen die gebruik maken van geschreven racistische en xenofobe propaganda, een hak te zetten.
89. De ECRI heeft echter niet de indruk dat deze nieuwe mogelijkheid vaak werd benut sinds de voorbereiding van haar tweede rapport. Ze noteert in het bijzonder dat het Hof van Beroep van Brussel op 26 februari 2003 een beslissing in eerste aanleg bevestigde, die bepaalde dat een proces tegen een aantal organisaties zonder winst oogmerk die instonden voor de propaganda van het Vlaams Blok naar assisen moest en niet naar een correctionele rechtbank wegens de politieke aard van de zaak. Maar ondanks de wijziging aan artikel 150 van de Grondwet, voorziet deze laatste nog steeds dat de politieke misdrijven onder de bevoegdheid van het Hof van Assisen vallen. De ECRI noteert echter dat het Hof van Cassatie op 18 november 2003 de beslissing van het Hof van Beroep van Brussel vernietigde en dat het betreffende proces over de zaak dus voor een ander hof van beroep zal gevoerd worden.
90. De ECRI noteert dat het Centrum een overeenkomst sloot met de Post die, bij twijfel rond de conformiteit met de wetgeving tegen racisme en discriminatie van documenten die ter verspreiding aan de Post werden toevertrouwd, deze laatste de toelating heeft om de documenten niet te bedelen en zonodig het advies van het Centrum in te winnen. Dit advies moet binnen de 48 uur na het verzoek worden gegeven, maar is niet dwingend voor de Post. De ECRI noteert dat dit mechanisme verschillende malen werd toegepast. Niettemin oordeelde de Raad van State in 2000 dat deze overeenkomst niet gold tijdens de periode voor de verkiezingen.
91. In haar tweede rapport over België moedigde de ECRI de Belgische autoriteiten ook aan zich meer in te spannen om een einde te maken aan de overheidsfinanciering van politieke partijen waarvan de leden verantwoordelijk zijn voor racistische daden of rassendiscriminatie. In dat opzicht noteerde de ECRI dat de modaliteiten voor de tenuitvoerlegging van de wet die in bepaalde omstandigheden mogelijk maakt dat de Raad van State uitspraak doet over de afschaffing van de overheidsfinanciering van de partijen die zich duidelijk vijandig opstellen tegenover de rechten en vrijheden die het EVRM⁹ waarborgt, moesten vastgelegd worden door een koninklijk besluit, bij beraadslaging door de Ministerraad.

⁸ Zie hiervoor « Grondwettelijke bepalingen en andere bodemvoorzieningen ».

⁹ Artikel 15 ter van de wet van 14 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

92. Bij de opstelling van dit rapport waren de uitvoeringsmodaliteiten voor de tenuitvoerlegging echter nog niet goedgekeurd en de wet in kwestie kan dus nog niet toegepast.

Aanbevelingen :

93. De ECRI beveelt aan dat de instellingen sterker zouden optreden tegen de uitbuiting van racisme en xenofobie in de politiek.
94. In het bijzonder beveelt de ECRI de Belgische autoriteiten aan om ervoor te zorgen dat alle plegers van daden die ingegeven zijn door racisme en xenofobie, waaronder de verspreiding van racistische of xenofobe documenten, vervolgd zouden worden, evenals de politieke partijen en de organisaties die eraan verbonden zijn.
95. De ECRI beveelt de Belgische autoriteiten ook aan om onverwijld de modaliteiten voor de tenuitvoerlegging goed te keuren die het de Raad van State mogelijk maken om uitspraak te doen over de overheidsfinanciering van de partijen die blijk geven van vijandigheid ten opzichte van de rechten en vrijheden die het EVRM waarborgt.

BIBLIOGRAFIE

Deze bibliografie geeft een overzicht van de belangrijkste gepubliceerde bronnen die zijn gebruikt bij het onderzoek naar de toestand in België; ze moet niet worden beschouwd als een volledige lijst van alle informatie die de ECRI ter beschikking stond tijdens de opstelling van het rapport.

1. CRI (97) 49: Rapport sur la Belgique, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, 1997
2. CRI (2000) 2: Second rapport sur la Belgique, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, 21 mars 2000
3. CRI (96) 43 : Recommandation de politique générale n° 1 de l'ECRI : La lutte contre le racisme, la xénophobie, l'antisémitisme et l'intolérance, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, octobre 1996
4. CRI (97) 36 : Recommandation de politique générale n° 2 de l'ECRI : Les organes spécialisés dans la lutte contre le racisme, la xénophobie, l'antisémitisme et l'intolérance au niveau national, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, juin 1997
5. CRI (98) 29 : Recommandation de politique générale n° 3 de l'ECRI : La lutte contre le racisme et l'intolérance envers les Roms/Tsiganes, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, mars 1998
6. CRI (98) 30 : Recommandation de politique générale n° 4 de l'ECRI : Enquêtes nationales sur l'expérience et la perception de la discrimination et du racisme par les victimes potentielles, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, mars 1998
7. CRI (2000) 21 : Recommandation de politique générale n° 5 de l'ECRI : La lutte contre l'intolérance et les discriminations envers les musulmans, Commission européenne contre le racisme et l'intolérance, Conseil de l'Europe, avril 2000
8. CRI (2001) 1 : Recommandation de politique générale n° 6 de l'ECRI : La lutte contre la diffusion de matériels racistes, xénophobes et antisémites par l'Internet, décembre 2000
9. Recommandation de politique générale n° 7 de l'ECRI sur la législation nationale pour lutter contre le racisme et la discrimination raciale, décembre 2002
10. CRI (98) 80 rev : Mesures juridiques existantes dans les Etats membres du Conseil de l'Europe en vue de lutter contre le racisme et l'intolérance, ECRI, Strasbourg 2000
11. Résolution 1301 (2002) "Protection des minorités en Belgique", Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, septembre 2002
12. Doc 9395 révisé "Protection des minorités en Belgique" Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, 18 April 2002
13. CPT/Inf (2002) 25: Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 25 novembre au 7 décembre 2001, Strasbourg, 17 octobre 2002
14. CERD/C/60/CO/2: Observations finales du Comité pour l'élimination de la discrimination raciale: Belgium. 21/05/2002, 21 May 2002
15. CERD/C/SR. 1510 : Compte rendu analytique de la 1510e séance, 17 juin 2002
16. CERD/C/SR.1509: Summary record of the 1509th meeting, 18 March 2002
17. CERD/C/381/Add.1: Treizièmes rapports périodiques que les Etats parties doivent présenter en 2000 – Additif – Belgique

18. "Belgique – la morte de Xhevdet Ferri", Communiqué de presse, Amnesty International, octobre 2000
19. Anti-Islamic reactions in the EU after the terrorist acts against the USA – A collection of country reports from RAXEN National Focal Points (NFPs) – 12th September to 31st December 2001
20. Anti-Discrimination Legislation in EU Member States – Belgium, EUMC, Vienna 2002
21. "Racism and Cultural Diversity in the Mass Media" on behalf of EUMC by ERCOMER, Vienna, February 2002
22. "Country Reports on Human Rights Practices - 2001", US Department of State, 4 March 2002
23. International Helsinki Foundation report 2001 - Belgium
24. "Fire and broken glass – the rise of antisemitism in Europe", Lawyers Committee for Human Rights, 2002
25. Tous égaux face à l'embauche – "Combattre la discrimination ethnique sur le marché du travail"
26. Convention collective du travail n° 38 du 6 décembre 1983 concernant le recrutement et la sélection de travailleurs, modifiée par les conventions collectives de travail n° 38 bis du 29 octobre 1991, 38 ter du 17 juillet 1998 et 38 quater du 14 juillet 1999
27. Cour Européenne des Droits de l'Homme, Affaire Čonka c. Belgique (Requête n° 51564/99), Arrêt, Strasbourg, 5 février 2002
28. Loi du 20 janvier 2003 relative au renforcement de la législation contre le racisme (parue dans « Moniteur Belge, 12 février 2003)
29. Loi du 25 février 2003 tendant à lutter contre la discrimination et modifiant la loi du février 1993 créant un Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme (parue dans « Moniteur Belge, 17 mars 2003)
30. Proposition de loi modifiant l'article 15ter de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la compatibilité ouverte des partis politiques en vue de définir la procédure à suivre devant la section d'administration du Conseil d'Etat, Chambre des Représentants de Belgique, DOC 50 1837/001, 30 mai 2002
31. Proposition de loi modifiant les lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973, et l'article 15ter de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la compatibilité ouverte des partis politiques, Chambre des Représentants de Belgique, DOC 50 1908/001, 4 July 2002
32. Avis du Conseil d'Etat N° 33.975/4 : Proposition de loi modifiant l'article 15ter de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques en vue de définir la procédure à suivre devant la section d'administration du Conseil d'Etat, Chambre des Représentants de Belgique, 23 octobre 2002
33. Avis du Conseil d'Etat N° 33.974/4 : Proposition de loi modifiant l'article 15ter de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la compatibilité ouverte des partis politiques en vue de définir la procédure à suivre devant la section d'administration au Conseil d'Etat, Chambre des Représentants de Belgique, Doc 50 1837/002, 23 octobre 2002
34. Code de comportement dans les Centres Fermés de l'Office des Etrangers, Ministère de l'Intérieur, Office des Etrangers
35. Chamber of Representatives of Belgium, Parliamentary Accompaniment of the Police Forces, Brussels, 15-16 October 2001

36. Chambre des Représentants et Sénat de Belgique, Rapport d'Activités 2001 du Comité permanent de contrôle des services de police, 26 septembre 2002
37. Chambre des Représentants de Belgique, Rapport d'Activités 2000 du Comité permanent du contrôle des services de police, 13 juillet 2001

